

te laken, als ik dat met U eens ben? Mijn bezwaar tegen het rapport was juist, dat daar het beginsel der s.i.e.k. c a n o n i e k gezag verkregen had. Als ik dan antwoord: dat staat nog te bezien, dit is voor mij geen canonieke leer, dan repliceert U: zoodanige critiek is laakbaar, U stelt disputabel wat vast staat en gezag heeft. Maar uw volgende zin is dan: zélf acht ik beginselen als door Kuyper ontvouwd ook niet gezaghebbend. Wat nu? Mag mr G. dat wel zeggen en B. H. niet?

Is B. H., als hij de leeringen van Kuyper inzake s.i.e.k. nader bekijken wil bij het licht der Schrift, „ondankbaar jegens een geschenk van God“, en is mr G., die die leeringen evenmin canoniek acht, op eens dankbaar jegens datzelfde geschenk des Vaders? U meet met twee maten, want U noemt „zonde“ bij mij wat U zelf doet. Gij, die anderen ondankbaar noemt, zijt gij het ook? Ik denk hier aan Rom. 2. Het verschil tusschen U en mij ligt hier: ik acht de meeningen van Kuyper disputabel, met inbegrip van die inzake de s.i.e.k., al ontken ik geen oogenblik dat er waardevolle elementen in zitten; U acht ze desgelijks disputabel, maar U zet uw handteekening onder een rapport, dat alle disput-naar-de-Schriften afsnijdt, U verdedigt dat rapport; U schommelt inzake de canoniciteit van Kuyper's opvattingen tusschen ja en neen.

3. Als ik het goed begrijp, ligt het aan critiek zooals ook door mij nu werd uitgebracht, dat „het Calvinisme er nog nimmer in geslaagd (is) naast en tegenover de imposante Roomse en Schriftuurlijke visie aangaande alle levensverschijnselen te stellen“. Maar wie voerde in deze kwestie het pleit voor de opening der Schriften? Dat deed ik, en niet U. Beneden kom ik hierop nader terug. Maar nu reeds wil ik U eerlijk zeggen, dat ik niet begrijp, hoe U iemand, wiens ernstige klacht is, dat men inzake de B.O. (Bedrijfs-Organisatie. Red.) den bijbel dicht liet, kunt verwijten, dat het mee zijn schuld is dat het Calvinisme er niet in slaagde een Schriftuurlijke visie te stellen tegenover de R.K. (Roomsche Katholieken. Red.) Ik acht, dat men om een Schriftuurlijke visie te krijgen op welke kwestie dan ook, moest beginnen met de Schriften te openen. Het zal wel hieraan liggen, dat U en ik verschillen over de vraag wat „Schriftuurlijk“ moet heeten. Terloops noteer ik nog even, dat U bevangen is door een zekere jaloezie op de R.K., omdat zij een „imposante“ visie hebben, en de Calvinisten niet. Later zegt U dan ook, dat het reformatisch Christendom enkele eeuwen achterstand heeft, en in dat verband waarschuwt U dan tegen nieuwe dwaalwegen, waardoor die achterstand nog zou worden vergroot. Kennelijk — anders begrijp ik van die tirade niets — met het oog op critiek als die van mij. U zult wel bedoelen, dat een artikel als van mij een dwaalweg is, die den voorsprong der R.K. helpt vergrooten, en het Calvinisme verhindert tot een imposante visie op de werkelijkheid te komen.

Allereerst geloof ik al niet, dat God ons roept tot impo-sante werken. Hij vraagt geloof-vige werken, g o e d e werken in den zin van den Catechismus. Ik weet niet, in hoever de Commissie het met mr G. in dezen eens is. Doch wanneer dit rapport geboren is uit de zucht die zich hier bij mr G. openbaart, uit de zucht om ook onzerzijds met een imposante visie voor den dag te komen, en zoo de vergelijking met de R.K. te kunnen doorstaan, dan is hier inderdaad een verschil van „geest“ tusschen haar en mij; in ieder geval is dat verschil aanwezig tusschen mr G. en mij. Ik geloof, dat we geen groote dingen moeten zoeken, doch alleen maar moeten trachten den wil des Vaders in alle nederigheid te verstaan en te doen. Wie het imposante zoekt, wandelt niet in den geest van ootmoed. En hij geeft zich een andere taak dan de Vader hem wijst.

Als het parool van mr G. ingang vindt, maak ik me zeer bezorgd. Want men maakt zich dan druk over een imposant gebouw, en wil daarom niet meer hooren de stem van hen, die vragen of de f u n d a m e n t e n wel deugen. Straks krijgen we dan misschien ook het imposante gebouw der Calvinistische visie, een wolkenkrabber op den zandgrond van Matth. 7: 26, 27. En dat heele gebouw wordt evengoed als dat der R.K. in één oogenblik verwoest, en de val wordt groot. Omdat we wel hoog gesproken hebben van het Koninkrijk der hemelen, doch niet deden den wil des Vaders (vgl. vs 24).

Bovendien is mr G. hier onbillijk. Waardoor kreeg het Calvinisme dien achterstand? Dat was te wijten aan de R.K. Zij konden hún gebouw in hún stijl op hún grondslag gaan optrekken, doch ze hadden de fundamente van Góds huis verwoest, en zijn grondslag — dien van apostelen en profeten — verlaten. De afval der R.K. was oorzaak, dat de Calvinisten weer heel lang zich met de fundamente moesten bezig houden; en het kapitaal voor den bouw was in gindsche handen gebleven, en de groote massa der metselaars ging op het karwei van God in staking. En hoe vaak heeft zich binnen den kring van het reformatisch Christendom die ellende niet herhaald. Tot in 1944 toe. Die achterstand halen we nooit weer in; we hebben den tijd niet, de krachten niet, de menschen niet, het geld niet.

Ik wil heusch mee bouwen, ook politiek. Maar dan is de vraag voor mij allereerst: op welk fundament bouwt de A.R.P.? Op het fundament van apostelen en profeten of op dat van een of andere visie op de werkelijkheid? En wat wil ze: een imposant gebouw optrekken dan wel den stijl Góds bewaren? En wie wil ze

als medewerkers op het karwei begroeten? Is men bereid ook ethisch de verhoudingen tusschen de arbeiders zuiver te maken en te houden? Dat zijn de vragen, die me allereerst bezig houden. We dienen nuchteren te zijn; temeer nu we zien, dat de dag nadert, waarop alle bouwsels door het vuur beproefd zullen worden (1 Cor. 3).

Overigens verwikkelt mr G. zich in tegenstrijdigheden, als hij enerzijds mijn critiek welkom heet, omdat het noodig is de diepste grondbeginselen te toetsen aan de Schrift, en anderzijds die toetsing afwijst als een typisch Calvinistische zonde van ondankbaarheid. Wat wil mr G. eigenlijk? Hij vindt het enerzijds prachtig, dat ik de vraag opwerp of de s.i.e.k. een Schriftuurlijk beginsel is, maar vindt het aan den anderen kant zonde. Ik versta dat niet.

B. HOLWERDA.

POPULAIR-WETEN - SCHAPPELIJKE SCHETSEN

EEN WANKELE APOLOGIE II.

Het boek zelf.

In de eerste vijf hoofdstukken van het boek bespreekt de schrijver het standpunt van den tegenstander. In deze hoofdstukken geeft hij eerst een tekening van de theologische situatie. Vervolgens gaat hij in op de kritiek van Karl Barth op den kinderdoop. Hij geeft achtereenvolgens een weergave van Barth's kritiek op den kinderdoop en de verschillende door Barth daarvoor aangegeven gronden. Deze zijn te verdeelen in drie categorieën. In de eerste plaats brengt Barth bezwaar in tegen de schriftuurlijke gronden voor den kinderdoop. Barth gaat de bekende plaatsen na, welke in de reformatische theologie telkens weer terugkeeren: Mattheus 19: 13 en v.v., 1 Cor. 7: 14, 23, Handelingen 2: 39, en Colossenzen 2: 23. En voorts het verband tusschen besnijdenis en doop, mede in verband met Romeinen 4: 11, 24. Het zijn de teksten, welke handelen over het verband tusschen besnijdenis en doop, over de voortzetting van het verbond uit het Oude Testament in het Nieuwe en de zegening van de kinderen in Matth. 23. Het valt Barth uiteraard gemakkelijk aan te toonen, dat in al deze plaatsen niet uitdrukkelijk gewezen wordt op den kinderdoop. Het eenige argument, waar Barth wat meer moeite mee heeft en waarvan hij dan ook zegt: „Ich wüsste nur einen dünnen Faden, an den man sich zur Begründung der Kindertaufe aus dem N. Testament (ebenfalls zur Not) vielleicht halten könnte“, is de in het Nieuwe Testament verhaalde doop van gezinnen. Men denke slechts aan den doop van het gansche gezin van den stokbewaarder te Filippi.

Het valt voorts Dr Berkouwer niet moeilijk om deze exegetische kritiek op den kinderdoop te weerleggen. Terecht merkt hij op: „Wanneer we deze contraargumentatie overwegen, kunnen we dit alles moeilijk een diepgaande bespreking noemen. De exegese is vrij vluchtig en laat dan ook allerlei vragen open“. ¹⁾ Het is ook ongetwijfeld Barth's bedoeling niet geweest in zijn geschrift diep op deze kwesties in te gaan. Ook met de z.g. dogmatische argumenten van Karl Barth heeft de schrijver niet zoo heel veel moeite. Ze zijn ook minder belangrijk en we zullen er daarom hier slechts kort op ingaan.

Eén argument trekt hier bijzonder de aandacht. Dat is, dat volgens Barth de kinderdoop een bijzondere illustratie zou zijn van de z.g. prioriteit der genade. Het merkwaardige is, dat juist de huidige barthianen dat moment in hun spreken over den kinderdoop steeds naar voren schoven. Zij bedoelden daar dit mee: juist de doop van kleine, nog niet geloovende en handelende kinderen laat zien, hoe Gods genade ons menscheijk gelooven en handelen voorkomt. En daarom zou de kinderdoop als het ware een openbaarmaking zijn van de soevereine genade Gods.

Maar ook met dit argument rekent Barth thans af. Op deze wijze, zegt Barth, laat zich zelfs de doopspraktijk van Karel de Groote tegenover de Saksers verdedigen.

En hiermee heeft de schrijver, na nog een korte verhandeling over de geschiedenis van den kinderdoop, welke door Barth wel zeer oppervlaktig wordt aangestipt, zich den weg gebaand tot het hart van de kwestie.

De twee hoofdbezwaren van Barth vat hij samen onder deze beide titels:

- a. Het „Corpus-Christianum“-motief;
- b. Het Correlatie-motief.

We willen beide een oogenblik bespreken.

Volgens Barth hangt de handhaving van den kinderdoop nauw samen met de handhaving van de volkskerk. Corpus Christianum beteekent letterlijk: Christelijk lichaam, en er wordt gewoonlijk mee bedoeld: 't geheel van het door het Christendom gekerstende volkeleven, zooals dat zich met name in de volkskerk-idee openbaart.

¹⁾ Dr G. C. Berkouwer, Karl Barth en de Kinderdoop, Kampen, 1947, pag. 25. Voortaan aan te halen als: Kinderdoop.

Maar Barth wijst erop, dat de volkskerk langzamerhand een fictie wordt. Wel is ze in Europa, sinds het optreden van Constantijn de Groote vele eeuwen een feit geweest, maar nu, in deze eeuw van secularisatie, is het dwaasheid eraan vast te houden. „De idee van het „volk“ en van de kerstening van de wereld, van den „Sieg“ over de wereld heeft de kerk te kwader ure parten gespeeld en ze heeft dit alles met een duren prijs betaald. Ze wilde beïnvloeden en werd beïnvloed. De straf volgde op den voet „und heute wird sie offenbar“ en „das „Christliche Europa“ kehrt unter dem Gelächter der Hölle zu seiner ursprünglichen wilden Freiheit zurück“. ²⁾

Barth zegt, dat de kerk weer welbewust minderheid moet willen zijn. En daarom verwerpt hij radicaal den kinderdoop, die nog altijd een rest is uit den tijd, toen geheele geslachten gedoopt en in de kerk ingelijfd werden. De kerk moet het weer aandurven in zee te gaan met een persoonlijk begeerden doop en dan blijft alleen de volwassendoop over.

Berkouwer typeert deze visie van Barth met de volgende woorden: „Barth benadert het volkskerk-probleem geheel vanuit de begeerte der kerk om op de gezins- en volksverbanden te steunen en zoo een machtspositie in te nemen in een nieuw Corpus Christianum en brengt daarmee den kinderdoop in verband“. ³⁾

Van zijn kant stelt Berkouwer hiertegenover, dat de verwildering van de doopspraktijk in een volkskerk, nog niet dwingt opzichzelf tot het alternatief van een kerk met enkel volwassendoop. „Met name is bij het dilemma tusschen kinderdoop (als oppervlakkige volkskerk, massa-kerk-doop) en volwassendoop in verantwoordelijkheid uitgeschakeld het vraagstuk van de tucht in de heilighouding van het sacrament, een vraagstuk, dat zoowel voor de doopspraktijk als voor de avondmaalspraktijk van groote betekenis is“. ⁴⁾

Maar ook dit argument is nog niet het gevaarlijkste van hetgeen door Barth wordt geponeerd. Het speelt wel een belangrijke rol in zijn overwegingen, maar het baant als het ware den weg tot het tweede en meest belangrijke in zijn gedachtengang: het door Berkouwer als het „Correlatie-motief“ getypeerde hoofdargument.

Het correlatie-motief: Barth's sterkste wapen.

Berkouwer formuleert dit bezwaar aldus. Hij zegt: „Hieronder hebben we te verstaan zijn visie op de onverbreekbare correlatie tusschen geloof en sacrament, tusschen geloof en doop“. ⁵⁾

Het best is misschien Barth's opvatting weer te geven met een voorbeeld, dat hij zelf gebruikt. Hij vergelijkt den kinderdoop met een executie zonder slaachtoffer. Evenals, zegt Barth, een executie zonder slaachtoffer dwaasheid en ondenkbaar is, evenzoo is 'n doop ondenkbaar zonder iemand, die daarbij zijn geloof belijdt. Doop, geloof en belijdenis, zouden volgens de H. Schrift een onverbreekbare trits vormen.

Dat is het, wat Berkouwer bedoelt met het z.g. correlatie-motief. Een correlatie is een onverbreekbare samenhang tusschen twee zaken. Het één laat zich eenvoudig zonder het ander niet denken.

Onze lezers zullen verstaan, dat Berkouwer hier voor een groote moeilijkheid wordt geplaatst in zijn apologie van den kinderdoop. Want het was juist het synodale, scholastische denken, dat tusschen den doop en het aanwezig geloof (geloofskiem) een onverbreekbare eenheid poneerde. Wanneer men ernst maakt met de stelling, dat de doop aanwezig geloof verzegt, komt het geding tusschen Barth en dit denken in een zeer acuut stadium. Eenmaal aan Barth toegegeven, dat inderdaad deze trits onverbreekbaar is, wordt het dus alleen maar de vraag, of er inderdaad op grond van de Schrift reden is bij kinderen een geloof, of een geloofskiem aan te nemen. En komt heel het recht van den kinderdoop te rusten op het al of niet bewijsbare van dit bij kleine kinderen aanwezig geloof.

Als men eenmaal deze problemstelling heeft gezien, gaat men uiteraard met groote belangstelling de lectuur van dit boek vervolgen.

Berkouwer's benadering van het probleem.

Wij willen nu eerst weergeven, hoe Berkouwer dit probleem benadert.

Voor we dat doen, wijs ik eerst op de uiterst moeilijke casuspositie, waarin Berkouwer geraakt is.

Hij staat a.h.w. tusschen twee vuren. Aan den eenen kant staat Barth. Deze houdt met groote kracht vast aan de trits: doop, geloof en belijdenis.

Aan de andere zijde staat het praeadvies en de doorgaande leer van de Synoden, die feitelijk ook aan deze trits, althans aan die van sacrament en geloof vasthouden.

Berkouwer, als goed theoloog, weet, hoe onhoudbaar de stelling van het aanwezig geloof bij kleine kinderen is. Hij weet ook, hoe hij deze stelling niet tegenover Barth en de zijnen in 't veld kan brengen. Zulk een stelling uit de Schrift te bewijzen is uiterst moeilijk, zelfs voor synodalen. Toch dwingt Barth's problemstelling hem er bijna toe. Maar nog nooit is Berkouwer openlijk het praeadvies en het geharnaste scholastieke verweer van Ridderbos cum suis openlijk bijgevalen. Dat zal hij ook nu niet doen.

²⁾ Kinderdoop, pag. 41.

³⁾ a.w., pag. 47.

⁴⁾ a.w., pag. 45. ⁵⁾ a.w., pag. 52.

En da-
te zien
Hij do-
1) Met
derdoo-
deering
Zelfs Lu-
navolgen-
2) Hij
doopt in
het k i-
Hij do-
leer van
„En
heid v-
vaard o-
de rech-
ciaal ter-
van de k-
vende k-
zelfs tot
Men w-
gegeven
Wederge-
leveren
de leer
een van
heeft an
bewijspla-
leverd. ³⁾
Berkou-
Kramer's
voor dit
Hij ze
kinderdo-
lijk zou
relatie t-
Het vers-
beiden
voor de
lijk acht
actueel
ook pla-
(dus ook
Hier-
dit het p-
Calvin
des Gees-
zonder w-
verliezen
De aut-
van dr S-
van den
ten) red-
mag het
kent Cal-
het rech-
verbond
Heel
construc-
vorm dat
dit pu-
leer tot

En da-
te zien
Hij do-
1) Met
derdoo-
deering
Zelfs Lu-
navolgen-
2) Hij
doopt in
het k i-
Hij do-
leer van
„En
heid v-
vaard o-
de rech-
ciaal ter-
van de k-
vende k-
zelfs tot
Men w-
gegeven
Wederge-
leveren
de leer
een van
heeft an
bewijspla-
leverd. ³⁾
Berkou-
Kramer's
voor dit
Hij ze
kinderdo-
lijk zou
relatie t-
Het vers-
beiden
voor de
lijk acht
actueel
ook pla-
(dus ook
Hier-
dit het p-
Calvin
des Gees-
zonder w-
verliezen
De aut-
van dr S-
van den
ten) red-
mag het
kent Cal-
het rech-
verbond
Heel
construc-
vorm dat
dit pu-
leer tot

En da-
te zien
Hij do-
1) Met
derdoo-
deering
Zelfs Lu-
navolgen-
2) Hij
doopt in
het k i-
Hij do-
leer van
„En
heid v-
vaard o-
de rech-
ciaal ter-
van de k-
vende k-
zelfs tot
Men w-
gegeven
Wederge-
leveren
de leer
een van
heeft an
bewijspla-
leverd. ³⁾
Berkou-
Kramer's
voor dit
Hij ze
kinderdo-
lijk zou
relatie t-
Het vers-
beiden
voor de
lijk acht
actueel
ook pla-
(dus ook
Hier-
dit het p-
Calvin
des Gees-
zonder w-
verliezen
De aut-
van dr S-
van den
ten) red-
mag het
kent Cal-
het rech-
verbond
Heel
construc-
vorm dat
dit pu-
leer tot

En da-
te zien
Hij do-
1) Met
derdoo-
deering
Zelfs Lu-
navolgen-
2) Hij
doopt in
het k i-
Hij do-
leer van
„En
heid v-
vaard o-
de rech-
ciaal ter-
van de k-
vende k-
zelfs tot
Men w-
gegeven
Wederge-
leveren
de leer
een van
heeft an
bewijspla-
leverd. ³⁾
Berkou-
Kramer's
voor dit
Hij ze
kinderdo-
lijk zou
relatie t-
Het vers-
beiden
voor de
lijk acht
actueel
ook pla-
(dus ook
Hier-
dit het p-
Calvin
des Gees-
zonder w-
verliezen
De aut-
van dr S-
van den
ten) red-
mag het
kent Cal-
het rech-
verbond
Heel
construc-
vorm dat
dit pu-
leer tot

En da-
te zien
Hij do-
1) Met
derdoo-
deering
Zelfs Lu-
navolgen-
2) Hij
doopt in
het k i-
Hij do-
leer van
„En
heid v-
vaard o-
de rech-
ciaal ter-
van de k-
vende k-
zelfs tot
Men w-
gegeven
Wederge-
leveren
de leer
een van
heeft an
bewijspla-
leverd. ³⁾
Berkou-
Kramer's
voor dit
Hij ze
kinderdo-
lijk zou
relatie t-
Het vers-
beiden
voor de
lijk acht
actueel
ook pla-
(dus ook
Hier-
dit het p-
Calvin
des Gees-
zonder w-
verliezen
De aut-
van dr S-
van den
ten) red-
mag het
kent Cal-
het rech-
verbond
Heel
construc-
vorm dat
dit pu-
leer tot

En da-
te zien
Hij do-
1) Met
derdoo-
deering
Zelfs Lu-
navolgen-
2) Hij
doopt in
het k i-
Hij do-
leer van
„En
heid v-
vaard o-
de rech-
ciaal ter-
van de k-
vende k-
zelfs tot
Men w-
gegeven
Wederge-
leveren
de leer
een van
heeft an
bewijspla-
leverd. ³⁾
Berkou-
Kramer's
voor dit
Hij ze
kinderdo-
lijk zou
relatie t-
Het vers-
beiden
voor de
lijk acht
actueel
ook pla-
(dus ook
Hier-
dit het p-
Calvin
des Gees-
zonder w-
verliezen
De aut-
van dr S-
van den
ten) red-
mag het
kent Cal-
het rech-
verbond
Heel
construc-
vorm dat
dit pu-
leer tot

En da-
te zien
Hij do-
1) Met
derdoo-
deering
Zelfs Lu-
navolgen-
2) Hij
doopt in
het k i-
Hij do-
leer van
„En
heid v-
vaard o-
de rech-
ciaal ter-
van de k-
vende k-
zelfs tot
Men w-
gegeven
Wederge-
leveren
de leer
een van
heeft an
bewijspla-
leverd. ³⁾
Berkou-
Kramer's
voor dit
Hij ze
kinderdo-
lijk zou
relatie t-
Het vers-
beiden
voor de
lijk acht
actueel
ook pla-
(dus ook
Hier-
dit het p-
Calvin
des Gees-
zonder w-
verliezen
De aut-
van dr S-
van den
ten) red-
mag het
kent Cal-
het rech-
verbond
Heel
construc-
vorm dat
dit pu-
leer tot

En da-
te zien
Hij do-
1) Met
derdoo-
deering
Zelfs Lu-
navolgen-
2) Hij
doopt in
het k i-
Hij do-
leer van
„En
heid v-
vaard o-
de rech-
ciaal ter-
van de k-
vende k-
zelfs tot
Men w-
gegeven
Wederge-
leveren
de leer
een van
heeft an
bewijspla-
leverd. ³⁾
Berkou-
Kramer's
voor dit
Hij ze
kinderdo-
lijk zou
relatie t-
Het vers-
beiden
voor de
lijk acht
actueel
ook pla-
(dus ook
Hier-
dit het p-
Calvin
des Gees-
zonder w-
verliezen
De aut-
van dr S-
van den
ten) red-
mag het
kent Cal-
het rech-
verbond
Heel
construc-
vorm dat
dit pu-
leer tot

En da-
te zien
Hij do-
1) Met
derdoo-
deering
Zelfs Lu-
navolgen-
2) Hij
doopt in
het k i-
Hij do-
leer van
„En
heid v-
vaard o-
de rech-
ciaal ter-
van de k-
vende k-
zelfs tot
Men w-
gegeven
Wederge-
leveren
de leer
een van
heeft an
bewijspla-
leverd. ³⁾
Berkou-
Kramer's
voor dit
Hij ze
kinderdo-
lijk zou
relatie t-
Het vers-
beiden
voor de
lijk acht
actueel
ook pla-
(dus ook
Hier-
dit het p-
Calvin
des Gees-
zonder w-
verliezen
De aut-
van dr S-
van den
ten) red-
mag het
kent Cal-
het rech-
verbond
Heel
construc-
vorm dat
dit pu-
leer tot

En da-
te zien
Hij do-
1) Met
derdoo-
deering
Zelfs Lu-
navolgen-
2) Hij
doopt in
het k i-
Hij do-
leer van
„En
heid v-
vaard o-
de rech-
ciaal ter-
van de k-
vende k-
zelfs tot
Men w-
gegeven
Wederge-
leveren
de leer
een van
heeft an
bewijspla-
leverd. ³⁾
Berkou-
Kramer's
voor dit
Hij ze
kinderdo-
lijk zou
relatie t-
Het vers-
beiden
voor de
lijk acht
actueel
ook pla-
(dus ook
Hier-
dit het p-
Calvin
des Gees-
zonder w-
verliezen
De aut-
van dr S-
van den
ten) red-
mag het
kent Cal-
het rech-
verbond
Heel
construc-
vorm dat
dit pu-
leer tot

En da-
te zien
Hij do-
1) Met
derdoo-
deering
Zelfs Lu-
navolgen-
2) Hij
doopt in
het k i-
Hij do-
leer van
„En
heid v-
vaard o-
de rech-
ciaal ter-
van de k-
vende k-
zelfs tot
Men w-
gegeven
Wederge-
leveren
de leer
een van
heeft an
bewijspla-
leverd. ³⁾
Berkou-
Kramer's
voor dit
Hij ze
kinderdo-
lijk zou
relatie t-
Het vers-
beiden
voor de
lijk acht
actueel
ook pla-
(dus ook
Hier-
dit het p-
Calvin
des Gees-
zonder w-
verliezen
De aut-
van dr S-
van den
ten) red-
mag het
kent Cal-
het rech-
verbond
Heel
construc-
vorm dat
dit pu-
leer tot

En da-
te zien
Hij do-
1) Met
derdoo-
deering
Zelfs Lu-
navolgen-
2) Hij
doopt in
het k i-
Hij do-
leer van
„En
heid v-
vaard o-
de rech-
ciaal ter-
van de k-
vende k-
zelfs tot
Men w-
gegeven
Wederge-
leveren
de leer
een van
heeft an
bewijspla-
leverd. ³⁾
Berkou-
Kramer's
voor dit
Hij ze
kinderdo-
lijk zou
relatie t-
Het vers-
beiden
voor de
lijk acht
actueel
ook pla-
(dus ook
Hier-
dit het p-
Calvin
des Gees-
zonder w-
verliezen
De aut-
van dr S-
van den
ten) red-
mag het
kent Cal-
het rech-
verbond
Heel
construc-
vorm dat
dit pu-
leer tot

En da-
te zien
Hij do-
1) Met
derdoo-
deering
Zelfs Lu-
navolgen-
2) Hij
doopt in
het k i-
Hij do-
leer van
„En
heid v-
vaard o-
de rech-
ciaal ter-
van de k-
vende k-
zelfs tot
Men w-
gegeven
Wederge-
leveren
de leer
een van
heeft an
bewijspla-
leverd. ³⁾
Berkou-
Kramer's
voor dit
Hij ze
kinderdo-
lijk zou
relatie t-
Het vers-
beiden
voor de
lijk acht
actueel
ook pla-
(dus ook
Hier-
dit het p-
Calvin
des Gees-
zonder w-
verliezen
De aut-
van dr S-
van den
ten) red-
mag het
kent Cal-
het rech-
verbond
Heel
construc-
vorm dat
dit pu-
leer tot

En da-
te zien
Hij do-
1) Met
derdoo-
deering
Zelfs Lu-
navolgen-
2) Hij
doopt in
het k i-
Hij do-
leer van
„En
heid v-
vaard o-
de rech-
ciaal ter-
van de k-
vende k-
zelfs tot
Men w-
gegeven
Wederge-
leveren
de leer
een van
heeft an
bewijspla-
leverd. ³⁾
Berkou-
Kramer's
voor dit
Hij ze
kinderdo-
lijk zou
relatie t-
Het vers-
beiden
voor de
lijk acht
actueel
ook pla-
(dus ook
Hier-
dit het p-
Calvin
des Gees-
zonder w-
verliezen
De aut-
van dr S-
van den
ten) red-
mag het
kent Cal-
het rech-
verbond
Heel
construc-
vorm dat
dit pu-
leer tot

En da-
te zien
Hij do-
1) Met
derdoo-
deering
Zelfs Lu-
navolgen-
2) Hij
doopt in
het k i-
Hij do-
leer van
„En
heid v-
vaard o-
de rech-
ciaal ter-
van de k-
vende k-
zelfs tot
Men w-
gegeven
Wederge-
leveren
de leer
een van
heeft an
bewijspla-
leverd. ³⁾
Berkou-
Kramer's
voor dit
Hij ze
kinderdo-
lijk zou
relatie t-
Het vers-
beiden
voor de
lijk acht
actueel
ook pla-
(dus ook
Hier-
dit het p-
Calvin
des Gees-
zonder w-
verliezen
De aut-
van dr S-
van den
ten) red-
mag het
kent Cal-
het rech-
verbond
Heel
construc-
vorm dat
dit pu-
leer tot

En da-
te zien
Hij do-
1) Met
derdoo-
deering
Zelfs Lu-
navolgen-
2) Hij
doopt in
het k i-
Hij do-
leer van
„En
heid v-
vaard o-
de rech-
ciaal ter-
van de k-
vende k-
zelfs tot
Men w-
gegeven
Wederge-
leveren
de leer
een van
heeft an
bewijspla-
leverd. ³⁾
Berkou-
Kramer's
voor dit
Hij ze
kinderdo-
lijk zou
relatie t-
Het vers-
beiden
voor de
lijk acht
actueel
ook pla-
(dus ook
Hier-
dit het p-
Calvin
des Gees-
zonder w-
verliezen
De aut-
van dr S-
van den
ten) red-
mag het
kent Cal-
het rech-
verbond
Heel
construc-
vorm dat
dit pu-
leer tot

En da-
te zien
Hij do-
1) Met
derdoo-
deering
Zelfs Lu-
navolgen-
2) Hij
doopt in
het k i-
Hij do-
leer van
„En
heid v-
vaard o-
de rech-
ciaal ter-
van de k-
vende k-
zelfs tot
Men w-
gegeven
Wederge-
leveren
de leer
een van
heeft an
bewijspla-
leverd. ³⁾
Berkou-
Kramer's
voor dit
Hij ze
kinderdo-
lijk zou
relatie t-
Het vers-
beiden
voor de
lijk acht
actueel
ook pla-
(dus ook
Hier-
dit het p-
Calvin
des Gees-
zonder w-
verliezen
De aut-
van dr S-
van den
ten) red-
mag het
kent Cal-
het rech-
verbond
Heel
construc-
vorm dat
dit pu-
leer tot

En da-
te zien
Hij do-
1) Met
derdoo-
deering
Zelfs Lu-
navolgen-
2) Hij
doopt in
het k i-
Hij do-
leer van
„En
heid v-
vaard o-
de rech-
ciaal ter-
van de k-
vende k-
zelfs tot
Men w-
gegeven
Wederge-
leveren
de leer
een van
heeft an
bewijspla-
leverd. ³⁾
Berkou-
Kramer's
voor dit
Hij ze
kinderdo-
lijk zou
relatie t-
Het vers-
beiden
voor de
lijk acht
act

rk langzamer-
opa, sinds het
e eeuwen een
a secularisatie.
„De idee van
ereld, van den
e kwader ure
aet een duren
werd beïnde
nd heute wird
pa" kehrte un-
ursprünglichen

ist minderheid
ij radicaal den
den tijd, toen
kerk ingelijfd
ven in zee te
en dan blijft

Barth met de
et volkskerk-
kerk om op de
en zoo een
Corpus Chris-
doop in ver-

egenover, dat
een volks-
et alternatief

„Met name
p (als opper-
en volwassen-
eld het vraag-
van het sacra-
doopspraktijk
grootte betee-

t gevaarlijkste
Het speelt wel
en, maar het
eode en meest
oor Berkouwer
oofdargument.

wapen.

us. Hij zegt:
isie op de on-
en sacrament,

ig weer te ge-
ruikt. Hij ver-
zonder slacht-
scutia zonder
e, evenzoo is
aarbij zijn ge-
zouden volgens
vormen.

met het z.g.
n onverbreek-
Het één laat
nken.

erkouwer hier
plantst in zijn
was juist het
chen den doop
n onverbreek-
ernst maakt
g geloof ver-
th en dit den-
al aan Barth
nverbreekbaar
f, of er inder-
ij kinderen een
nen. En komt
sten op het al
kinderen aan-

g heeft gezien,
stelling de lee-

eem.

Berkouwer dit

e uiterst moei-
geraakt is.

Aan den eenen
te kracht vast

eadvies en de
itelijk ook aan
rament en

hoe onhoud-
loof bij kleine
e stelling niet
kan brengen.
ijzen is uiterst
wingt Barth's
aar nog nooit
en het gehar-
bos cum suis
niet doen.

En daarom is het de moeite waard hem in dit boek te zien laveren tusschen deze Scylla en Charibdis.

Hij doet dat op de volgende wijze.

1) Met Barth wijst hij af de fundeering van den kinderdoop in de z.g. fides aliena, d.w.z. de fundeering van den kinderdoop in het geloof der ouders. Zelfs Luther, die aanvankelijk deze positie innam, in navolging van Augustinus, verwerpt dit later.

2) Hij wijst ook af de fundeering van den kinderdoop in de z.g. fides infantilis, d.w.z. in het kindergeloof.

Hij doet dat in deze woorden, als hij de sacramentsleer van Calvijn bespreekt:

„En nu is het bij Calvijn zoo, dat hij de werkelijkheid van illuminatio en regeneratio niet heeft aanvaard om daardoor een grond aan te wijzen voor de rechtmatigheid van den kinderdoop, maar deze speciaal ter sprake bracht in verband met het behooren van de kinderen tot de gemeente en met de vroegstervende kinderen".⁶⁾ In dit verband komt Berkouwer zelfs tot een terugwijzen van Kramer.

Men weet, wie Kramer is. In zijn, na zijn dood uitgegeven dissertatie: Het verband tusschen Doop en Wedergeboorte (1891), heeft deze getracht bewijzen te leveren uit de reformatorische en latere theologen voor de leer der veronderstelling. Hij was van deze leer één van de meest krachtige verdedigers en zijn boek heeft aan de kuyperiaansche theologen heel wat z.g. bewijspiaatsen uit de reformatorische theologen geleverd.⁷⁾

Berkouwer heeft scherp gezien, welke betekenis Kramer's visie (en dat is tevens die van Kuyper) voor dit probleem heeft.

Hij zegt, dat als Kramer Barth's kritiek op den kinderdoop gekend had, hij tegenover hem waarschijnlijk zou opmerken: „dat inderdaad de essentiële correlatie tusschen doop en geloof hier aanwezig is. Het verschilpunt ligt dan hierin, dat Kramer en Barth beiden de aanwezigheid van het subjectieve geloof voor de constitueering van het sacrament noodzakelijk achten, terwijl Barth dan alleen plaats heeft voor actueel bewust gelooven (volwassendoop) en Kramer ook plaats geeft aan subjectief geloof in de kinderen (dus ook kinderdoop)".⁸⁾

Hier tegenover merkt Berkouwer op, en hij zegt, dat dit het punt is, waarop alles aankomt, „nimmer heeft Calvijn een eventueel aanwezig effect van het werk des Geestes tot een grond en voorwaarde gemaakt, zonder welke de kinderdoop noodwendig allen zin zou verliezen".⁹⁾

De auteur citeert in dit verband zelfs een uitspraak van dr S. van der Linde uit diens boek over de Leer van den H. Geest bij Calvijn: „Ze (n.l. de Anabaptisten) redeneeren: een kind heeft nog geen geloof, dus mag het ook niet gedoopt worden. Dat eerste ontkenkt Calvijn uitteraard, maar grondt daarop toch niet het recht tot den kinderdoop. Hij wijst hier op het verbond Gods".¹⁰⁾

Heel deze oplossing van het probleem vanuit de constructie van het z.g. kindergeloof, in welken vorm dan ook, wordt door den auteur afgewezen. Op dit punt nadert hij de reformatorische verbondsléer tot op „een gekloofde haar".

R. H. BREMMER.

⁶⁾ a.w., pag. 60.

⁷⁾ Van dit bekende werk van Kramer schrijft Woelderink: „Wie... thans na 40 jaren dit werk ter hand neemt, ontkomt niet aan den indruk, ook bij erkenning van bijzondere kwaliteiten, die dit boek bezit, dat dit werk als wetenschappelijk werk toch een groote fout aanneemt, in zoverre het namelijk te zeer tendenzwerk is, dat van de vooropgezette bedoeling uitgaat om de bedoelde leer bij de meeste vaders terug te vinden". J. G. Woelderink, Het Doopsformulier, 's-Gravenhage, 1938, pag. 189.

⁸⁾ Kinderdoop, pag. 63. ⁹⁾ t.a.p.

¹⁰⁾ Kinderdoop, pag. 64.

Amice frater.

Wij beleven wel wonderlijke dagen.

Mocht er na dezen tijd nog weer een dag komen van betrekkelijke rust en vrede, dan zullen de mensen, de historischeboeken lezende, zeggen: wat heeft ons voorgelacht het toen toch benauwd gehad. Geen vreugd, geen lach, maar, naar Churchill's woord, bloed en tranen, in en na dien wereldkrijg.

Het zou een vergissing zijn.

Want de mensen van onzen dag hebben het druk met feestvieren en pretmaken en genieten. Willen zij nog eens flauwvallen van angst en ontzetting, dan hebben zij aan atombom en bolsjewist niet genoeg; dan moeten zij naar den schouwburg, waar Sartre's hel wordt verbeeld.

Echter, een ander deel der menschheid geniet in gezellige gezelligheid, in — laat ik het toppunt van alle vinding in dat opzicht noemen — het competitie-spel, wedstrijd in slagvaardigheid en verstandsgraad, dat de christelijke radio thans weet te bieden.

Wij zijn volkomen modern, maar op onze eigen wijze natuurlijk.

Democratisch ook, vóór de gelijkheid, maar dan gelijk in wedstrijd met gelijk. En in gezinskring, volkomen „organisch".

Wij zetten dan slager tegenover slager en kruidenier tegenover kruidenier en intellectueel — blijft U zitten, als het U belieft — tegenover intellectueel.

Men zei mij: U moet dat eens hooren. En ik moet zeggen: het was spannend.

Vooreerst die fijnzinnige humor in de studio; daarna de moeilijke opgaven met die letter. De twee gezinnen paraat — alles in orde.

Daarbij te denken, dat heel Nederland met de overzeesche gewesten en Amerika en Zuid-Afrika met ons luistert naar de vlugheid van geest der mededingende families.

Ja, het was spannend en wat mij zelf betreft zeer verootmoedigend.

Ik werd nog nimmer zoo overtuigd van mijn stupiditeit dan in dat gedenkwaardige halve uur.

Zie, wij hadden, toen de jongenskiel ons om de schouders glee, ook soortgelijk spel, maar dan heel primitief, want sedert dien ging de „algemeene kennis" en de slagvaardigheid hard vooruit.

Maar hoe geweldig waren thans de beproevingen. Daar was dan de letter v en de opgaaf was: noem vogels welker naam met die letter begint. En terwijl ik mij half suf zat te denken over dat wonderlijke geval, een vogel met een v, klonk het daar van weerszijden, van Noord- tot Zuid-Nederland: vink, vink één, vink twee, nota bene. Hoe kon het?

Ik ben versterkt opgestaan en zeg nu met minister Liefteink: Nederland wacht een harden strijd, doch wanhopig is het niet.

En zoo kom ik tot die andere nog veel belangrijker competitie, die deze week gespeeld werd voor de radio.

Kruideniers en metaalbewerkers en intellectuelen zijn ten slotte toch maar gewone mensen. Wij kwamen nu in hoogere regionen. Een competitie tusschen twee der voornaamste leden van de partij van den arbeid: minister Liefteink, wiens stem fijner was dan ooit, en een nog hoogere, Koos Vorrink, wiens stem-volume het toppunt bereikte van datgene, wat zooal in dit stadium van ontwikkeling mogelijk is.

Misschien dat de heer Paul de Groot hem daarin nog kan overtreffen, maar dat weet ik zoo niet.

Ik zei niet: de heer, maar ik zei: Koos Vorrink. Dat mag, als wij te doen hebben met mensen wier grootheid door niemand in twijfel wordt getrokken. En dat „Koos" beteekent nog iets meer dan een democratische tegemoetkoming; ook dat natuurlijk, want groote mensen moeten zich altijd naar ons neerbuigen, maar hier is meer.

Minister Liefteink moge dan de vergrootende trap in de taalcompetitie zijn, er is een overtreffende: Koos Vorrink.

Opperman, superstaatsman, Ueber-politicus, driemaal Romme.

Ja — daar mag de voorzitter van de R. K. Volkspartij, de goede heer Andriessen, wat tegen pruttelen, maar men verandert de harde, meedoogenloze feiten niet maar zoo.

Nu kwam eerst minister Liefteink jubelen over de Marshall-milliarden, van welke we ook ons partje zullen krijgen. Leve..... de dollar.

Geen krachtiger middel in den strijd tegen het kapitalisme dan dat wonderlijke, machtige ding.

En die Marshall-milliarden kwamen net op tijd, zei de minister. Het was, na al die jaren van zeer vooruitstrevende politiek met veel wetten en nog meer controle, net op het nippertje. Wij waren er zoo geweest.....

Maar de minister kent zijn pappenheimers en hij was blijkbaar bang, dat zijn partijgenooten nu zouden zeggen: hoe strooiehij wij met die dollars het best, en hoe slaan wij ons er het gauwst door? Daarom sloeg hij zeer voorzichtig de rem aan.

Hard werken, zei hij, en sober leven.

Dit is het devies, dat dezen minister trouwens heelmaal „ligt".

Hij werkt zelve hard en dan moet een mensch sober leven.

En hij leert het ons allemaal. Tracht zulks te doen ten minste.

Ik heb nu in een week tijds drie belastingbiljetten gekregen, die bij mij de vraag deden rijzen: blijft er nog wat voor mij zelve over?

Sober leven..... Ik weet niet hoe de mensen daarop reageeren, maar ik hoorde van een, die zei: als het toch op moet, wil ik er ook nog een beetje van hebben.....

Maar dit daargelaten, de vermaning van den minister was uitstekend.

Onze methode van soberheid is blijkbaar anders dan die in Engeland. Dat zit zonder auto's, zegt men. En hier wemelt het van luxe wagens. En is er nu een soberder ding dan 'n auto? Elk uur, zegt men, levert er men bij Ford één af. Zoo aan den loopenden band. En wij versoberen ook aan den loopenden band. En worden — versoberd.

Toen de minister geëindigd had te spreken gebeurde er iets heel bijzonders. Vooreerst was er een halve minuut stilte, die niet werd benut voor het afdraaien van een gramofoonplaat. Ik vermoed, dat er nog wel protesten zullen komen omtrent dat verloren oogenblik. Moeten wij in onzen grooten tijd niet elk moment gebruiken?

Wij wachtten in stijgende spanning. En toen zei de radioman: wacht even luisternaars, daar komt van den minister nog een toevoegsel.

Wat zou dat kunnen wezen? Maar na weer 'n minuut van innige stilte zei de man van de radio: het is wel

wat gek, luisternaars, maar er komt geen toevoegsel. Wat was er inmiddels gebeurd?

Ik meen een oplossing voor deze gewichtige vraag te mogen wagen.

Want aanstonds werd ons medegedeeld, dat de partij van den arbeid een groote vergadering had belegd in de Apollohal in Amsterdam en spoedig weerklonken door onze huiskamer de geweldige geluiden eener socialistische redevoering, met het machtig slot: Amsterdam wordt geen Praag. Donderend applaus.

Jawel.....; een paar dagen vóór Hitler de macht in Duitschland veroverde, was er in Berlijn een geweldige openluchtsamenkomst van de sociaal democraten, duizenden bij duizenden. Berlijn — geen nazi-stad.

Maar een paar dagen later was heel die partij als weggeblazen en zat de groote Scheidemann bevend in den rijksdag te luisteren naar de felle woorden van den dictator met het hakenkruis.

Wie zal zeggen, hoe Koos Vorrink nog eens zal zitten tegenover een Paul de Groot? De bijzondere vrijwillige landstorm zal wel mee moeten zorgen, dat hem zulk een pijnlijk moment wordt bespaard.

Maar hij bereikte zeker dezen avond het toppunt van welsprekendheid en geluid. Ik heb met stijgende bewondering geluisterd naar zooveel groote woorden en zoo weinig zin.

Hoe moest deze geweldige verdedigen, dat de socialist in alle door Moskou overweldigde gebieden telkens zoo maar omvielen; zich buigen bij den eersten stoot van de terreur, zich voegen in de rijen van hamer en sikkel met een gedweehheid, die den hoogmoed te voren in graad ver overtreft.

Hoe? Och, riep de heer Vorrink: onze mensen trachten er dan nog van te maken, wat er van te maken viel.....

Nu, dat zouden wij hier ook kunnen beleven. Och, arme.

Maar goed — is het nu niet denkbaar, dat, toen minister Liefteink zich gereed maakte voor zijn toevoegsel, de heer Vorrink hem heeft gezegd: daar zal ik wel voor zorgen?

Hij deed het immers? Hij riep toch uit, dat de partij van den arbeid het in den komende verkiezingsstrijd wel niet brengen zal tot eenenvijftig leden, maar zij wordt de sterkste partij en de Roomschen zullen dan gedwee moeten volgen.

Dat komt van de sociale politiek van Drees, die zoo veel geeft, en de belastingpolitiek van minister Liefteink, riep Koos Vorrink uit. De belastingpolitiek, die, naar hij zei, is een hervordeling politiek.

Minister Liefteink zei: wij moeten na vier jaren op eigen beenen kunnen staan. Koos Vorrink verklaarde: wij zullen na vier jaren staan op a n d e r m a n s beenen. Hervordeeling van het nationaal inkomen.

Verspreiding van bezit. Hervordeeling.

Zal dat de mensen niet lekker smaken?

Ik hoorde verhalen, dat een lid der partij van den arbeid, die er nogal warmpjes inzate, op een goeden dag bij zijn accountant kwam binnenstuiven, een paar belastingbiljetten in zijn hand, en roepende: kijk nu eens hier, wat een schandaal, zij plukken mij kaal.....

Toen zeide de accountant: ik zie die dingen natuurlijk geheel zakelijk en niet politiek, maar behoorde U zich in dezen gang van zaken niet te verheugen? Hervordeeling van het bezit.

Jawel, zei de man mokkend, maar zoo heb ik het niet bedoeld.

Ik wil graag net als minister Liefteink op eigen beenen blijven staan. Ja — zei zijn rekenmeester, U zal er zich op moeten voorbereiden, dat er straks anderen op komen te rusten. En dan dansen.

Was deze wedstrijd tusschen minister Liefteink en de voorzitter zijner partij niet geweldig? Die van de N.C.R.V. was er niets bij.

Alleen — dáár was nog de opgave: noem groote mannen, wier namen beginnen met een V, en ik zelf zei subliet: Vorrink.

Wat beleven wij toch wonderlijke dagen.

Ik zei: geen vreugd, geen lach?

Toen het radiogeweld stil was geworden, ging ik weer naar het boek, dat ik lezende was. „Droom en gestalte" van den barthiaanschen professor van Ruler. Ook een machtig man in het schrijven.

Hij vertelt in dat boek, wat de Ned. Herv. volkskerk met al haar raden wel zal bereiken. Want die professor werkt met droom en visioen. Hij zet de wereld maar zoo in brand en het rijkste visioen speelt dan door de hoog opgaande vlammen.

Af en toe bemerkt hij nog eenige tegenspraak. Maar vooraf zegt hij dan, dat hij die tegenspraak ontmoet met een glimlach.

Daar wordt een mensch stil van. Droom en gestalte, en dan die hooge, voorname glimlach.

En daar rees een gestalte voor mijn verbaasde oogen op.

Moskou? Uebermensch? Neen — het groote Babylon vóór zijn val.

De antichrist..... Die lachen zal op zijn tijd.

Maar het Woord Gods kent ook den lach.

Den lach van Hem, Die in den hemel woont.

En ik werd weer rustig toen ik las: Kust den Zoon, opdat Hij niet toorne en gij op den weg vergaet, wanneer zijn toorn maar een weinig zoude ontbranden. Welgelukzalig zijn allen, die op hem betrouwen.

Met hartelijke groeten en heilbiede, uw toegenegen

MARNIX.